

I Inleiding

1 Inhoud internationaal privaatrecht (ipr)

- Het internationaal privaatrecht (ipr) bevat regels voor (doorgaans) privaatrechtelijke rechtsverhoudingen met een internationaal karakter. Dergelijke rechtsverhoudingen (rechtshandelingen, rechtsfeiten) hebben raakvlakken met meer dan één nationaal rechtsstelsel. Vastgesteld zal dan ook dienen te worden welke rechtsregels op een bepaalde internationale rechtsverhouding van toepassing zijn. Zijn dat bijv. de rechtsregels van land A of die van land B? Maar welke nationale rechter is eigenlijk bevoegd hierover uitspraak te doen? En heeft zijn uitspraak ook in het buitenland rechtskracht? Dit soort problemen kunnen zich voordoen wanneer een casus of geval raakvlakken heeft met verschillende landen. Dit omdat bijv. partijen van nationaliteit verschillen of omdat een van hen in het buitenland woont.
- Het ipr is erop gericht dergelijke problemen tot een oplossing te brengen. Daarbij onderscheidt het ipr zich van onder meer het internationaal belastingrecht door zijn privaatrechtelijke karakter. In het ipr staan, anders dan bijv. in het internationaal belastingrecht, rechtsbetrekkingen tussen private partijen centraal.

Privaatrechtelijke rechtsverhoudingen met een internationaal karakter komen veelvuldig voor. Voorbeelden hiervan zijn het geval dat een in België wonende Nederlander betrokken raakt bij een verkeersongeval in Luxemburg, het geval dat een Nederlands echtpaar een kind uit de Filippijnen adopteert, het geval dat een Amerikaan in het huwelijk treedt met een Française en het

geval dat een Duitser van een Oostenrijker diens vakantiehuis in Mozambique koopt.

2 Bestaansgrond ipr

Het ipr vindt zijn bestaansgrond in een tweetal omstandigheden:

- privaatrechtelijke rechtsverscheidenheid, in combinatie met
- grensoverschrijdend rechtsverkeer.

Indien overal in de wereld hetzelfde (privaat)recht zou gelden, zou het niet nodig zijn om vast te stellen welk nationaal rechtsstelsel op een internationale rechtsverhouding van toepassing is. Er bestaat dan immers maar één (uniform) rechtsstelsel! Een keuze uit nationale rechtsstelsels met inhoudelijk van elkaar afwijkende regels is dan dus niet aan de orde. En wanneer er nergens in de wereld sprake zou zijn van grensoverschrijdend rechtsverkeer, zou evenmin te hoeven worden vastgesteld welk nationaal rechtsstelsel op een internationale rechtsverhouding van toepassing is. Er is dan immers geen sprake van een internationale, grensoverschrijdende, rechtsverhouding! Ook dan hoeft, om de casus op te kunnen lossen, dus geen keuze te worden gemaakt uit verschillende nationale rechtsstelsels.

De praktijk wijst evenwel anders uit. Enerzijds bestaat er namelijk geen wereldwijd uniform (privaatrechtelijk) rechtsstelsel. Anderzijds is er wel degelijk sprake van (toenemend) internationaal rechtsverkeer, zowel binnen Europa als over de gehele wereld genomen. Met deze combinatie van factoren is de bestaansgrond van het ipr gegeven.

3 Primair doel ipr

Het primaire doel van het ipr is tot een rechtvaardige en effectieve regeling van het door rechtsverscheidenheid gecompliceerde internationale rechtsverkeer te komen.

Internationaal rechtsverkeer heeft een grensoverstijgend karakter. Er zijn verschillende personen uit verschillende rechtskringen bij betrokken. Reeds uit het oogpunt van rechtvaardigheid zou het dan ook onjuist zijn om op internationale rechtsverhoudingen steeds het eigen nationale recht toe te passen. Moderne rechtsstelsels bevatten daarom regels van ipr. De door het ipr geboden oplossingen dienen uiteraard wel effectief te zijn. Dat is van belang met het oog op een goed en soepel verloop van het internationaal rechtsverkeer.

4 Hoofdonderdelen ipr

- Het ipr internationaliseert. Dat komt door het toenemend aantal internationale en Europese regels. Toch blijft, ondanks de toegenomen internationalisering, ipr in beginsel nationaal recht. Het staat in principe elk land dan ook vrij zijn eigen regels van ipr op te stellen. Hierdoor kan zowel de inrichting als de inhoud van het ipr van land tot land verschillen.
- Naar Nederlandse opvattingen bestaat het ipr in elk geval uit de hier volgende drie hoofdonderdelen:
 - Het internationale bevoegdheidsrecht; dit hoofdonderdeel bevat regels met betrekking tot de vraag welke zaken met een internationaal karakter de nationale rechter al dan niet mag berechten. Het internationale bevoegdheidsrecht wordt ook wel het internationale jurisdictierecht genoemd.

Soms blijken rechters uit verschillende landen rechtsmacht of internationale bevoegdheid ten aanzien van dezelfde privaatrechtelijke zaak te bezitten. Dan heeft men in beginsel de keuze aan welke nationale rechter de zaak zal worden voorgelegd. In dit verband spreekt men in het ipr van ‘forumshopping’ of ‘procestoerisme’.

- Het conflictenrecht; dit hoofdonderdeel bevat regels met betrekking tot de vraag door welk recht rechtsverhoudingen met een internationaal karakter worden beheerst. Het gaat bij het conflictenrecht dus om de vaststelling van het op de internationale rechtsverhoudingen toe te passen rechtstelsel. Het conflictenrecht wordt ook wel het verwijzingsrecht genoemd.

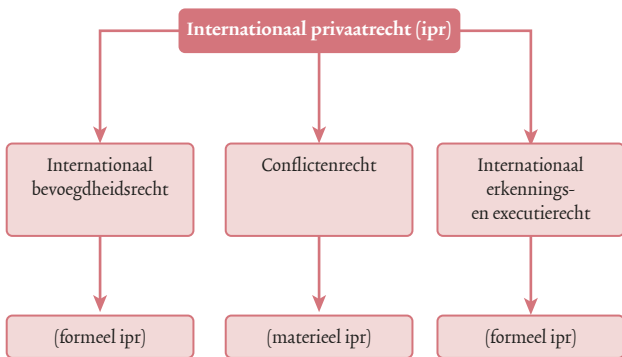
Soms laat de feitenrechter in het midden door welk van de betrokken nationale rechtstelsels een bepaalde internationale rechtsverhouding nu precies wordt beheerst. De rechter maakt dan geen keuze voor een bepaald nationaal recht. Dit omdat het voor de uitkomst van de procedure lood om oud ijzer zou zijn of het recht van land A dan wel het recht van land B van toepassing is. In dit verband spreekt men in het ipr van ‘de antikiesregel’.

- Het internationale erkennings- en executierecht; dit hoofdonderdeel bevat regels met betrekking tot de vraag onder welke voorwaarden en in welke omvang rechtskracht kan worden toegekend aan buitenlandse rechterlijke beslissingen en, in geval van veroordelende rechterlijke beslissingen, onder welke voorwaarden en op welke wijze zij ten uitvoer kunnen worden gelegd. Behalve buitenlandse rechterlijke uitspraken kunnen in voorkomende gevallen bijv. ook authentieke akten voor erkenning en, zo nodig, uitvoerbaarheid/tenuitvoerlegging in aanmerking komen.

Het kan gebeuren dat een in land A gegeven rechterlijke beslissing in land B niet wordt erkend. Dit kan bijv. tot gevolg hebben dat partijen in land A als gescheiden, maar in land B nog steeds als gehuwd worden aangemerkt. In dit verband spreekt men in het ipr van ‘een hinkende rechtsverhouding’.

- Tezamen worden het internationale bevoegdheidsrecht en het internationale erkennings- en executierecht het formele ipr genoemd. Het conflictenrecht noemt men dan het materiële ipr.

Figuur 1 Internationaal privaatrecht (klassieke indeling)

5 Internationale rechtshulp

- Internationale rechtshulp ziet op de samenwerking tussen justitiële en/of administratieve autoriteiten uit verschillende landen. Daarbij kan het gaan om velerlei vormen van gerechtelijke en administratieve samenwerking. Het kan bijv. gaan om